

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

موضوع :

تشابه قیامت و امام مهدی (علیه السلام)

از منظر آیات

محقق:

مهین قربانی ده بالائی

سال تدوین:

۱۳۹۲ شهریور

چکیده

بسیاری از آیاتی که در موضوع قیامت و مقدمات آن وارد شده، طبق تأویل و تفسیر اهل بیت (علیهم السلام) بر ظهور مهدی (علیه السلام) و مقدمات برقراری حکومت عدل وی اطلاق شده است. برخی از اسمی قیامت و ظهور، قیام و حکومت مهدوی یکی است، همچنان بسیاری از صحنه‌های قیامت و حوادث قبل از آن، از جهات گوناگون مشابه هنگامه‌ی ظهور حضرت حجت (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است. برخی از شباهت‌های قیامت و مهدویت از این قرار است: قیامت و مهدویت هر دو حتمی الواقعه هستند. طبق متون دینی، هر دو رویداد نزدیک تلقی شده‌اند. بر اساس آیات و روایات هر دو به طور ناگهانی اتفاق می‌افتد. هر دو از مسائل اعتقادی هستند. ایمان به هر دو باعث ایجاد نشاط و امیدواری و روی آوری به نیکی‌هاست. هر دو از ایام الله شمرده شده‌اند. به هر دو مورد «یوم الدین» اطلاق شده است. در آیات و روایات و کتب انبیای پیشین به هر دو روز، وعده داده شده است. قیامت و مهدویت روز خروجند، هر دو، دارای عالم و نشانه‌هایی هستند. در قیامت و ظهور، حاکمیت الهی و قدرت مطلقه‌ی خداوندی به منصه‌ی ظهور کامل می‌رسد. حاکم در قیامت و حاکم در دوران ظهور، از اقتدار کامل برخوردار است. هدف از هر دو اتفاق و وجود هر دو رویداد، اجرای عدالت کامل و فraigیر است. اجرای عدالت در دوران ظهور و قیامت، جلوه‌هایی چون، عقوبیت فraigیر، جدایی حق از باطل، خواری و رسوایی مجرمان، زندگی خوب و نعمت فراوان دارد. در هر دو رویداد، مردگان زنده می‌شوند؛ با این تفاوت که در قیامت فraigیر است و در دوران ظهور که زنده شدن مردگان که «رجعت» نامیده می‌شود، مخصوص عده‌ی خاصی است. خدای متعالی در قیامت، اجتماع عظیم اولین تا آخرین را تشکیل می‌دهد و حضرت مهدی اجتماع عظیم یاران را تشکیل داده و حکومت واحد جهانی را به وجود می‌آورد.

کلیدواژه‌ها: قیامت، مهدویت، امام مهدی (علیه السلام)، قیام، ظهور.

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
۲	فصل اول: مفهوم شناسی.....
۲	۱- مفهوم قیامت.....
۲	تعریف قیامت در لغت.....
۲	وجه تسمیه قیامت.....
۳	۲- مفهوم مهدویت.....
۳	تعریف مهدویت در لغت.....
۳	مهدویت در اصطلاح.....
۴	وجه تسمیه امام دوازدهم (علیه السلام) به «مهدی».....
۴	۳- مفهوم ظهور.....
۴	معنای ظهور در لغت.....
۴	معنای اصطلاحی ظهور.....
۵	۱- حتمیت.....
۵	حتمی بودن قیامت.....
۶	حتمی بودن مهدویت.....
۶	الف- دلیل عقلی.....
۷	ب- روایات.....
۸	۲- نزدیک بودن.....
۸	نزدیک بودن قیامت.....
۸	نزدیک بودن مهدویت.....
۹	دلایل نزدیک بودن قیامت و مهدویت.....
۱۰	۳- ناگهانی بودن.....
۱۰	ناگهانی بودن قیامت.....
۱۱	ناگهانی بودن ظهور امام زمان (علیه السلام).....
۱۲	۴- اعتقادی بودن.....
۱۲	ارتباط امامت با مهدویت.....
۱۲	اصل معاد در قرآن.....
۱۳	اصل امامت.....
۱۳	امامت در قرآن.....

۱۳	امامت در سنت.....
۱۴	۵-ایجاد امید، نشاط و روی آوری به نیکی ها.....
۱۴	ایجاد نشاط، امید و روی آوری به نیکیها در اعتقاد به قیامت.....
۱۵	ایجاد امید، نشاط و روی آوری به نیکیها در مهدویت.....
۱۵	(۱) آثار فردی اعتقاد به مهدویت.....
۱۷	(۲) آثار اجتماعی اعتقاد به مهدویت.....
۱۷	(۱-۲) آثار اجتماعی دینی.....
۱۷	(۲-۲) آثار اجتماعی تربیتی.....
۱۸	(۳-۲) آثار اجتماعی - سیاسی.....
۱۸	۶-ایام الله.....
۱۸	«ایام الله» در قرآن.....
۱۸	منظور از ایام الله چیست؟.....
۲۰	صادیق ایام الله.....
۲۰	۷-یوم الدین.....
۲۰	«یوم الدین» در قرآن.....
۲۰	وجه تسمیه روز قیامت به «یوم الدین».....
۲۱	یوم الدین و مهدویت.....
۲۱	وجه تسمیه روز ظهرور به روز دین.....
۲۲	۸-روز موعود [یوم الموعود].....
۲۲	واژه موعود در قرآن.....
۲۲	وعده قیامت در ادیان دیگر.....
۲۲	وعده قیامت در زرتشت.....
۲۳	وعده قیامت در دین یهود.....
۲۳	وعده معاد در دین مسیح.....
۲۴	روز موعود و مهدویت.....
۲۵	موعود لقب امام زمان.....
۲۶	وعده آمدن منجی در ادیان دیگر.....
۲۶	وعده به منجی در دین زرتشت.....
۲۶	وعده به منجی در زبور.....
۲۶	وعده به منجی در تورات.....

- ۱۶- بلخی، مقاتل بن سلیمان(۱۴۲۳)، تفسیر مقاتل بن سلیمان(چاپ اول)، بیروت: دارالحیاءالتراث.
- ۱۷- ترمذی،محمد(۱۴۰۳)،السنن الترمذی (مشهور به جامع الترمذی)(بی چا)، بیروت: دارالحیاءالتراث العربي.
- ۱۸- توفیقی،حسین(۱۳۷۷)،نگاهی به ادیان زنده جهان(چاپ اول)، قم:مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران.
- ۱۹- جان. بی. ناس(۱۳۷۵)،تاریخ جامع ادیان، ترجمه علی اصغر حکمت(چاپ هشتم)، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۲۰- جزری، مبارک (۱۴۱۷)،الکامل فی التاریخ(چاپ اول)، بیروت: دارالکتاب العربي .
- ۲۱- جعفری، محمدصابر(۱۳۸۹)،مهدویت و پرسش های پیش رو، پاسدار اسلام،ش ۳۴۹.
- ۲۲- جوادی آملی، عبدالله(۱۳۷۸)،تفسیر تسنیم(چاپ اول)، قم: انتشارات اسراء.
- ۲۳- حائری قزوینی، سید مهدی(۱۳۸۴)، هنگامه ظهور و شباهت های آن به قیامت(چاپ اول)، تهران: دیبرخانه اجلاس دو سالانه حضرت مهدی (علیه السلام).
- ۲۴- حجازی،محمد محمود(۱۴۱۳)،تفسیر الواضح(چاپ دهم)،بیروت:دارالجیل الجدیدة.
- ۲۵- حرّ عاملی، محمد (۱۳۸۵)،اثبات الهدایة بالنصوص و المعجزات (بی چا)، قم: دارالكتب الاسلامیه.
- ۲۶- حسن زاده آملی،حسن(بی تا)،نهج الولایه(چاپ اول)، قم: مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث.
- ۲۷- حسن زاده آملی،حسن(بی تا)،نهج الولایه(چاپ چهارم)،قم:قیام.
- ۲۸- حسینی همدانی،سید محمد حسین(۱۴۰۴)انوار در خشنان(۱۴۰۴)تهران:کتابفروشی لطفی.
- ۲۹- حسینی استرآبادی، سید شرف الدین علی(۱۴۰۹)، تأویل الآیات الظاهره(چاپ اول)، قم: دفتر انتشارات جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۳۰- حسینی واسطی، زبیدی، محمد مرتضی (۱۴۱۴)تاج العروس من جواهر القاموس(بی چا)، بی جا:دارالهدایه.
- ۳۱- حلی، ابن طاووس، سید علی(۱۳۶۹)، سعد السعوڈ للنقوس منضود (چاپ اول)، قم: دارالذخائر.
- ۳۲- خراز قمی، علی (۱۴۰۱)، کفایه الاثری النص علی الائمه‌الاثنی عشر(بی چا)، قم: انتشارات بیدار.
- ۳۳- خراعی مروزی، نعیم بن حماد(۱۴۱۲)،الفتن(چاپ اول)،قاهره: مکتبه توحید.

- ٣٤- راب. ا. کهن، (١٣٥٠)، گنجینه‌ای از تلمود، ترجمه امیر فریدون گرگانی(بی‌چا)، تهران: انتشارات سربی.
- ٣٥- راغب اصفهانی، حسین بن محمد(١٤١٢)، المفردات فی غریب القرآن(چاپ اول)، دمشق – بیروت: دارالعلم الدار الشامیه.
- ٣٦- راوندی، سعید(١٤٠٩)، الخرائج و الجرائح(چاپ اول)، قم: مؤسسه امام مهدی (عجل الله تعالیٰ فرجه).
- ٣٧- رباعی قزوینی، محمد(بی‌تا)، السنن ابن ماجه(بی‌چا)، بیروت: دارالفکر.
- ٣٨- سجستانی، سلیمان (بی‌تا)، السنن ابوداوود(چاپ چهارم)، بیروت: دارالكتاب العربی.
- ٣٩- سلیمیان، خدامراد(١٣٨٧)، فرهنگ نامه مهدویت(چاپ اول)، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود.
- ٤٠- سیوطی، جلال الدین(١٤٠٤)، الدرالمتشور فی تفسیر المأثور(بی‌چا)، قم: آیت الله مرعشی نجفی.
- ٤١- سیوطی، جلال الدین(بی‌تا)، جامع الاحادیث(بی‌چا)، بی‌جا: بی‌نا.
- ٤٢- شبر، سیدعبدالله(١٣٨٦)، حق الیقین فی معرفه الاصول الدين (بی‌چا)، بی‌جا: انوار الهدی.
- ٤٣- شریف لاهیجی، محمد بن علی(١٣٧٣)، تفسیر شریف لاهیجی(چاپ اول)، تهران: دفتر نشر داد.
- ٤٤- صادقی تهرانی، محمد(١٣٦٥)، الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن(چاپ دوم)، قم: انتشارات فرهنگ اسلامی.
- ٤٥- صافی گلپایگانی، لطف الله(١٣٧٧)، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر(چاپ پانزدهم)، قم: انتشارات حضرت معصومه (سلام الله علیها).
- ٤٦- صدر، سید محمد(١٩٩٢)، تاریخ الغیبه الکبری(بی‌چا)، بیروت: دارالتعارف.
- ٤٧- صدقوق، ابن بابویه قمی، محمد (١٣٨٥)، علل الشرایع(چاپ اول)، قم، مکتبه الداوری.
- ٤٨- _____ (١٣٩٥) ، کمال الدین و تمام النعمۃ(چاپ دوم)، قم: انتشارات دارالكتب الاسلامیه.
- ٤٩- _____ (١٣٩٨) ، التوحید(چاپ اول)، قم: انتشارات جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ٥٠- _____ (١٤٠٣) ، الخصال(چاپ دوم)، قم: انتشارات جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ٥١- _____ (١٤١٣) ، من لا يحضره الفقيه(چاپ سوم)، قم: مؤسسه انتشارات اسلامی وابسته، جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.

- ٥٢- صفار، محمد (١٤٠٤)، بصائر الدرجات(چاپ دوم)، قم: آیت الله مرعشی نجفی.
- ٥٣- طباطبائی، سید محمد حسین(١٤١٧)، المیزان فی تفسیر القرآن(چاپ پنجم)، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ٥٤- طبرانی، سلیمان (١٤١٥)، المعجم الكبير(چاپ دوم)، قاهره: دارالنشر مکتبه ابن تیمیه.
- ٥٥- طبرسی، احمد (١٤٠٣)، الاحتجاج علی اهل الجاج(چاپ اول)، مشهد مقدس: مرتضی.
- ٥٦- طبرسی، فضل (١٣٧٧)، تفسیر جوامع الجامع(چاپ اول)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران و مدیریت حوزه علمیه قم.
- ٥٧- _____ (١٣٧٢)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن(چاپ سوم)، تهران: ناصر خسرو.
- ٥٨- طبری، ابو جعفر محمد (١٣٨٧ق)، تاریخ طبری(چاپ دوم)، بیروت، دارالتراث.
- ٥٩- _____ (١٤١٢)، جامع البیان فی تفسیر القرآن(چاپ اول)، بیروت: دارالمعرفة.
- ٦٠- طبسی نجفی، محمد رضا (١٣٨٤)، شیعه و رجعت ، ترجمه میرشاه ولد(چاپ اول)، تهران: انتشارات جمهوری، ١٣٨٤ ش.
- ٦١- طریحی، فخر الدین (١٣٧٥)، مجمع البحرين(چاپ سوم)، تهران: کتابفروشی مرتضوی
- ٦٢- طوسی، محمد بن حسن (١٤١١)، اللغیۃ للحجۃ(چاپ اول)، قم: مؤسسه معارف اسلامی.
- ٦٣- _____ (بی تا)، التبیان فی تفسیر القرآن(بی چا)، بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- ٦٤- _____ (١٤٠٧)، تهذیب الاحکام(چاپ چهارم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ٦٥- عاملی، ابراهیم (١٣٦٠)، تفسیر عاملی (بی چا)، تهران: صدوق.
- ٦٦- عبدالباقي، محمد فؤاد(بی تا)، معجم المفہرس لالفاظ القرآن الکریم(بی چا)، قاهره: دارالکتب المصريه.
- ٦٧- عروسی حویزی، عبدالعلی جمعه(بی تا)، تفسیر نورالثقلین(چاپ چهارم)، قم: اسماعیلیان.
- ٦٨- عیاشی، محمد بن مسعود (١٣٨٠)، کتاب التفسیر (بی چا)، تهران: چاپخانه علمیه.
- ٦٩- فتال نیشابوری، محمد بن حسن(بی تا)، روضه الوعاظین و بصیرة المتعظین(چاپ اول)، قم: انتشارات رضی.
- ٧٠- فخرالاسلام، محمد صادق (١٣٦١)، افتخار اسلام بر سایر ادیان(چاپ سوم)، بیجا: غفور آقا زاده سلطانی.
- ٧١- فخر الدین رازی، محمد (١٤٢٠)، مفاتیح الغیب(چاپ سوم)، بیروت: داراحیاء التراث العربی.

- ٧٢- فراء، يحيى (بی تا)، معانی القرآن (چاپ اول)، مصر: دارالمصریه للتألیف و الترجمة.
- ٧٣- فراهیدی، خلیل بن احمد (١٤١٠)، العین (چاپ دوم)، قم: انتشارات هجرت.
- ٧٤- فیض کاشانی (١٤١٥)، ملا محسن، تفسیر الصافی (چاپ دوم)، تهران: انتشارات الصدر.
- ٧٥- قرطبی، محمد (١٣٦٣)، الجامع لاحکام القرآن (چاپ دوم)، تهران: انتشارات ناصر خسرو.
- ٧٦- قمی، علی بن ابراهیم (١٣٦٧)، تفسیر قمی (چاپ چهارم)، قم: دارالكتاب.
- ٧٧- قمی، مشهدی، محمد بن محمد رضا (١٣٦٨)، کنز الدقائق و بحر الغرائب (چاپ اول)، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی.
- ٧٨- قندوزی حنفی، سلیمان بن ابراهیم (١٤١٦)، ینابیع المودة لذوی القربی (چاپ اول)، تهران: اسوه.
- ٧٩- قندھاری، هادی (١٣٧٩)، آثار اعتقاد به امام زمان (چاپ دوم)، تهران: منیر.
- ٨٠- کتاب مقدس
- ٨١- کلینی رازی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (١٣٦٥)، الکافی (چاپ چهارم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ٨٢- کوفی، فرات (١٤١٠)، تفسیر فرات کوفی (چاپ اول)، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی.
- ٨٣- متقی هندی، شاذلی، علاءالدین علی (١٤٢٤)، کنزالعمال فی سنن الاقوال و الافعال (بی چا)، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- ٨٤- مجلسی، محمد باقر (مختلف)، بحار الانوار (مکرر) تهران: ناشر اسلامیه.
- ٨٥- مشهدی، حائری، محمد (١٤١٩)، المزار الكبير (چاپ اول)، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ٨٦- مصباح یزدی، محمد تقی (١٣٨٤)، آفتاب ولایت (چاپ چهارم)، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- ٨٧- مطهری، مرتضی (بی تا)، مجموعه آثار شهید مطهری.
- ٨٨- مظفر، محمد رضا (١٣٩١)، عقاید الامامیة (چاپ اول)، بی جا: خرسندي.
- ٨٩- معیر کندی، ابن الوردي، عمر (١٤١٧)، تاریخ ابن الوردي (چاپ اول)، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- ٩٠- مفید، نعمان، محمد بن محمد (١٤١٣)، الارشاد (چاپ اول)، قم: کنگره شیخ مفید.
- ٩١- مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (١٣٧٤)، تفسیر نمونه (چاپ اول)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ٩٢- پیام قرآن (چاپ پنجم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ١٣٧٧ ش.

- ٩٣- ملا حويش، آل غازى، عبدالقادر(١٣٨٢)، بيان المعانى(چاپ اول)، دمشق: مطبعه الترقى.
- ٩٤- موسوى اصفهانی، سید محمد تقى(١٣٧٢)، مکیال المکارم فی فوائد الامام العائی، ترجمه سید مهدی حائری قزوینی(چاپ دوم)، بی جا: دفتر تحقیقات و انتشارات بدر.
- ٩٥- موسوى خمینی، سید روح الله(١٣٦٩)، صحیفه نور،(بی چا)، تهران: انتشارات سروش.
- ٩٦- موصلی تمیمی، احمد بن علی المثنی(١٤٠٤)، مسند ابویعلی، چاپ اول، دمشق: نشر دارالمأمون
- ٩٧- مهدی پور، علی اکبر(١٣٧١)، روزگار رهایی، (چاپ دوم)، بی جا: نشر آفاق.
- ٩٨- میبدی، احمد بن ابی سعد(١٣٧١)، کشف الاسرار وعدة الابرار(چاپ پنجم)، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- ٩٩- نباتی بیاضی، زین الدین، علی بن یونس(١٣٨٤)، الصراط المستقیم(چاپ اول)، نجف اشرف: انتشارات کتابخانه حیدریه.
- ١٠٠- نعمانی ، محمد(١٣٩٧) ، الغيبة(بی چا)، تهران: مکتبة الصدق.
- ١٠١- نهانوندی، سید علی اکبر(بی تا)، العقری الحسان فی احوال مولانا صاحب الزمان(بی چا)، تهران: کتابفروشی دبستانی.
- ١٠٢- نیلی نجفی(١٣٦٠)، علی بن عبدالکریم، منتخب الانوارالمضیئة فی ذكرالقائم الحجة(علیه السلام)(چاپ اول)، قم: مطبعة الخیام.
- ١٠٣- نیشابوری، مسلم (بی تا)، صحیح مسلم (بی چا)، بیروت: دار احیاء التراث.
- ١٠٤- وحید خراسانی، محمدحسین(١٣٨٨)، آشنایی با اصول دین، (چاپ نوزدهم)، قم: مدرسه الامام باقر العلوم (علیه السلام).
- ١٠٥- الهیئه العلمیة فی مؤسسه المعارف الاسلامیه(١٣٨٦)، معجم احادیث الامام المهدی (علیه السلام)، نظارت: علی کورانی (چاپ اول)، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه، مسجد مقدس جمکران.